

MONDIS – znalostní systém poruch historických objektů

Zdeněk Kouba, Petr Křemen, Miroslav Blaško,
Marek Šmíd, Pavel Mička - FEL ČVUT

Jaroslav Valach, Riccardo Cacciotti, Martin
Čerňanský, Petr Kuneš, Jiří Bláha - ÚTAM AV ČR

MONDIS

Projekt (DF11P01OVV002) financovaný v rámci
**Programu aplikovaného výzkumu a vývoje
národní a kulturní identity (NAKI)**

Ministerstva kultury ČR

2011-2015

MONument **D**ocumentation (or **D**amage)
Information **S**ystem

Současný stav

- **Stávající databáze a informační systémy pokrývají jiné aspekty ochrany kulturního dědictví** (dokumentace, GIS, klasifikace, historické hledisko, architektura)
- **Chybí akcent na klasifikaci poškození**, poruch, jejich projevů, souvislostí a způsobů intervence u historických nemovitých objektů.
- Hrozí **ztráta poznatků a zkušeností z předchozích úspěšných zásahů** a péče o kulturní dědictví
- **„Nazrál čas“ – nadkritická penetrace informačními technologiemi, technikou i dostupným objemem znalostí**
  - On-line řešení
  - Sémantický přístup

Evoluce informačních systémů o poruchách v ÚTAM

Rok	System	Projekt	Popis
Cca 2000	databáze poruch stavebních konstrukcí		Samostatný databázový systém na PC
2006	dbFailures	ARCCHIP	Databáze poruch Internet MySQL
2008	Modelování nákladů údržby památek	CULTSTRAT	Spojení s GIS - ArcView
2010	StruFail	CHEF	Databázový systém Znalostní systém
2011	MONDIS	NAKI	Znalostní systém Nový datový model

Motivace – uchování a zpřístupnění poznání

- Základní princip = **jedinec nemůže obsáhnout znalostmi celou oblast**, znalosti, které naplní systém, nemohou pocházet ze zkušenosti jednoho člověka nebo instituce, ale musí být výsledkem spolupráce celé zainteresované komunity.
- Tato specifická **znalost je roztroušena ve zkušenostech jednotlivých vysoce specializovaných pracovníků a institucí**, což podvazuje růst a systemizaci poznání v oboru jako takovém, nemluvě o ztížené situaci těch, kteří do oboru teprve vstupují a hledají informace pomocí uložených informací.
- **Většina dostupných informací je čitelná a srozumitelná pro lidi, ne však pro počítače**

Motivace – uchování a zpřístupnění poznání

- **Mnohostrannost pohledů v komunitě zaručuje vyváženou reprezentaci poznání** v systému, místo uznávaným a zavedeným technikám, ale i schopností zaznamenat vzácné situace a zřídka používané postupy.
- Existence **zainteresované komunity** jako konečného horizontu aktuálního stavu poznání problematiky nabízí možnosti tzv. **kolaborativní inteligence**, která je vhodným přístupem pro tvůrčí hledání postupů a technik, jež jsou zatím nekodifikované.
- Jednou z forem kolaborativní inteligence je **crowdsourcing** (user groups), příkladem takové kolaborativní aktivity je **Wikipedie** a další „Wikies“
- slovo Wiki na Havaji znamená „rychlý“, užívá se ve významu rychle nalezená odpověď na základě **sdílení zkušenosti v sociální síti, forma kolektivního učení a masové spolupráce**.

Cíle projektu

- **vybudovat znalostní systém pro dokumentaci a analýzu poruch objektů kulturního dědictví**, s jehož pomocí bude možné zaznamenat **vazby** mezi poruchou, vnějším zatížením, materiály a technologiemi stavební památky
- umožnit metodicky korektní **analýzy** procesů předcházejících vzniku poruch a **sdílení informací** o úspěšných intervencích.
- **poskytnout možnost srovnání řešené situace s podobnými zaznamenanými případy z minulosti**
- **doporučit optimální stavebně-technickou intervenci**

Charakteristika MODNISu

- Systém se soustřeďuje na nemovitou část kulturního dědictví a historické objekty vůbec
- Usiluje **překonat rozptýlenost informačních zdrojů** a přetvořit je v základní korpus znalostí
- Jedním z dílčích cílů a současně klíčových kroků je dosáhnout **formalizované reprezentace znalostí**, která **umožní „strojově prováděné“ dedukce a generalizace nad množinou uložených vědomostí**.
- Toto porozumění významu založené na znalostních technologiích je podmínkou u budoucího systému pro **schopnost navrhnout k dané poruše vhodný způsob intervence**, tj. chovat se „expertně“

Další výhody znalostního systému

- Pro nově zaznamenávané případy: poskytnout **rámec** pro dokumentaci poškození a zvolené intervence
- Charakter uložení informací v systému ovšem umožňuje **využít i dřívější záznamy o poruchách a intervencích**
- Neúplnost dřívějších záznamů není důvodem k jejich vyloučení, tj. schopnost vytěžit použitelné informace i z dat fragmentálního charakteru.
- Význam takové vlastnosti vynikne v konfrontaci s historicky akumulovaným **objemem dochovaných záznamů, které již nemohou být zpřesněny** ani doplněny a současnost nese zodpovědnost za jejich zhodnocení.

Znalostní model

- Chápe **objekt** (a poruchu) jako **posloupnost událostí v čase** (ne jako posloupnost stavů)
- Schopný vyjádřit **složité vazby a interakce** (nikoli různé instance jednoho přístupu)
- Ukládá **kvalitativní i kvantitativní** informace
- Nejen dokumentace, ale **i řízení rizik** (risk management)

Znalostní model

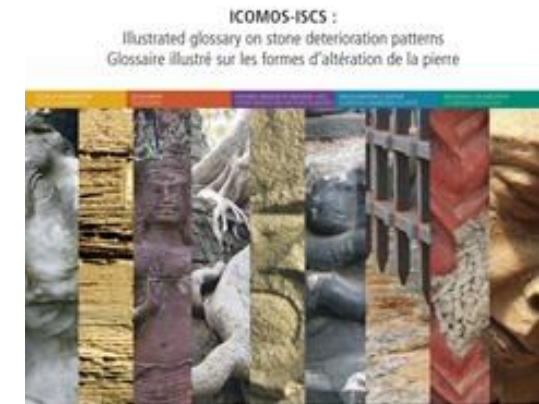
- ✓ **Změna funkce** objektu vyvolala poškození
- ✓ **Přidání či odebrání prvku** způsobilo poškození
- ✓ Samotný **styl provedení** nějakého prvku může být příčinou typického poškození
- ✓ Nevhodná **kombinace materiálů** (např. galvanický článek)
- ✓ Všeobecně platná tvrzení typu „hydrofobizace snižuje nasákavost“
- ✓ Vysvětlení **příznaku poškození působením nějakého degračního procesu** v pozadí (vylučování solí - transport)
- ✓ Připravenost na popis prvků a jejich **zranitelnosti** – indikátory slabých míst – preventivní konzervace
- ✓ **Řízení rizik**: rizika spojená s prostředím a klimatem

Vazba na standardy

SHP=stavebně historický průzkum je ustálená metodika zjišťování stavu historických objektů, a proto **MONDIS bude kompatibilní** s jeho principy, tj. bude možné včlenit informace podle jeho typické osnovy do datového záznamu, aby mohl účinně sloužit pracovníkům památkové péče, pasport domu, EU projekt CHIC

Do systému budou zakomponovány vazby na další systémy orientované na památkovou péči spravované dalšími institucemi, např. návaznost na seznamy památkově chráněných objektů vedených NPÚ, tj. na **Ústřední seznam památek a IISPP**, propojení na **GIS státní správy**

Slovníky, ICOMOS, další standardy, např. **Damage Atlas: Classification and Analyses of Damage Patterns Found in Brick Masonry** (Environment / Protection and Conservation of the European Heritage, Research Report)

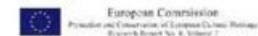

ICOMOS-ISCs :
Illustrated glossary on stone deterioration patterns
Glossaire illustré sur les formes d'altération de la pierre

English-French version
Version Anglaise-Française

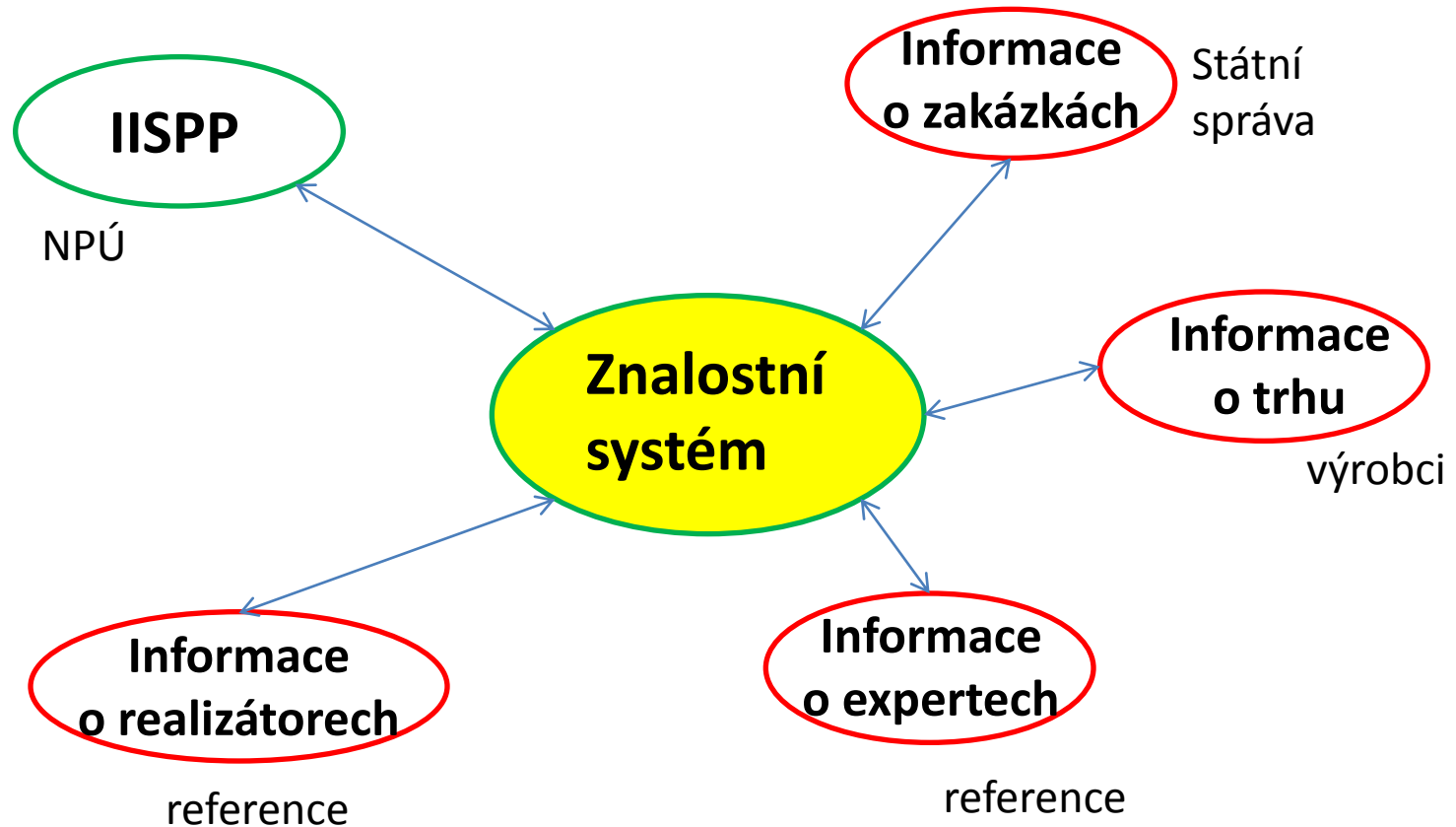
ICOMOS International Scientific Committee for Stone Deterioration / Comité scientifique international "Pierre" de l'ICOMOS

DAMAGE ATLAS
CLASSIFICATION AND ANALYSIS OF DAMAGE PATTERNS
FOUND IN BRICK MASONRY

Franziska Böhler

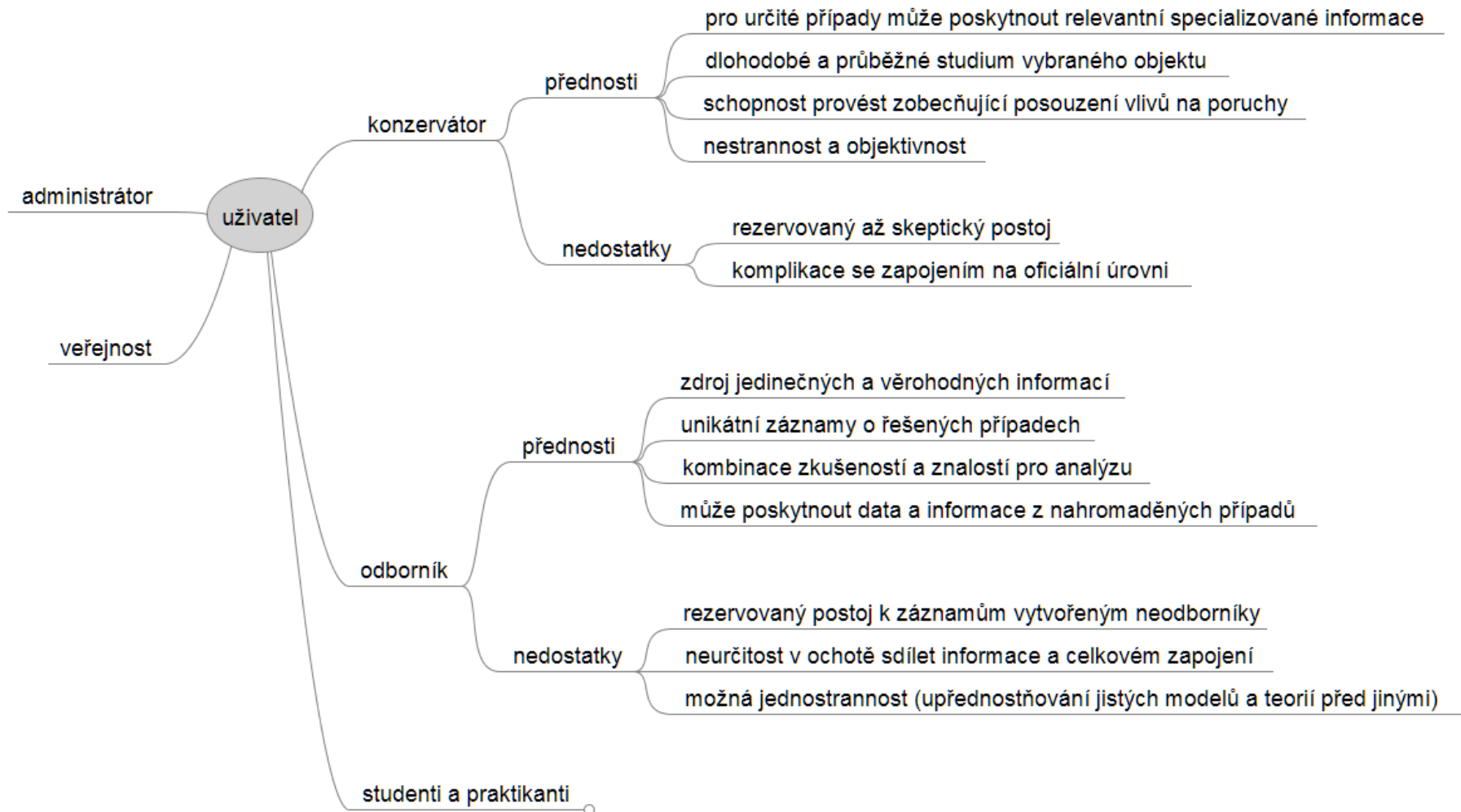
Možná rozšíření systému a interoperabilita

Přínos MONDISu uživatelům

SKUPINA UŽIVATELŮ	PŘÍNOS
<i>Správci a vlastníci</i>	odhad typických škod na různých typech objektů, typické postupy sanace/intervence, kontakt na realizátory, místo pro oznámení záměru provést zásah na svém objektu, ohlášení výběrových řízení na dodavatele
<i>Projektanti</i>	informace o obvyklých postupech pro daný typ objektu a poškození
<i>Realizátoři</i>	informace o alternativních postupech, expertní znalosti v příbuzných oborech, reference k vlastní předchozí činnosti; nové zakázky
<i>Památkáři</i>	nástroj na dokumentaci sledování vývoje památky
<i>Výzkumní pracovníci</i>	ukázky projevů poškození, hledání kauzálních vztahů, mechanismů pro vybrané materiály a prvky objektů; zadávání vlastních obecných pozorování o souvislostech poškození
<i>Studenti a veřejnost</i>	poučení, úvod do problematiky, vysvětlení základních jevů a pojmů, výklad odborných výrazů

Analýza uživatelských skupin a požadavků

Etapy projektu

Období	Téma etapy	cíle
3/2011-9/2012	SPECIFIKACE UŽIVATELSKÝCH POŽADAVKŮ A FORMALIZACE ZNALOSTI	<ul style="list-style-type: none"> • Formalizace expertní znalosti • Glosáře odborných termínů • Zpřístupnění formalizované znalosti na internetu
v první fázi je budován datový model a slovníky		
10/2012-2/2014	NÁVRH ZNALOSTNÍHO SYSTÉMU A JEHO IMPLEMENTACE	<ul style="list-style-type: none"> • Finalizace datového modelu • Implementace serverové části • Vložení základu korpusu znalostí
pak webová aplikace se vzorovými daty		
3/2014-12/2015	IMPLEMENTACE KLIENTSKÝCH APLIKACÍ, VALIDACE A PREZENTACE	<ul style="list-style-type: none"> • instalace systému v datovém centru v Telči • Napojení na další systémy v památkové péči • Finalizace uživatelského rozhraní • Finalizace mobilní aplikace

nakonec dokumentační nástroj

nejprve síťový, pak samostatná aplikace schopná i práce off-line, pro účely vedení vlastní evidence a jejího sdílení

Budoucí rozvoj

- Každý záznam bude otevřený pro různé typy příloh, ať jsou ve formě **obrázků, výkresů, textových dokumentů, odkazů**. Tyto přílohy budou doplněny **metainformacemi**= stručnou anotací obsahu, která bude „srozumitelná“ i **pro počítače**, ale samotná příloha může zůstat srozumitelná jen člověku
- Výhody znalostních systémů přináší například **konverzační rozhraní**, které by mohlo u MONDISu nahradit zadávání dat přes formuláře, jež jsou obvykle obtěžující a frustrující. **Data by byla zadávána kontextově.**

Zapojení profesionálů v oblasti památkové péče

- **Uživatelé angažovaní v památkové péči jsou podstatnou skupinou v mezi uživateli systému.**
- Je proto důležité, aby systém uspokojoval **jejich specifické potřeby**.
- **Užívání systému + zpětná vazba** (komentování případů, účast na uživatelských workshopech)
- **Supervize** známých případů
- **Hodnocení** kvality, účelnosti a trvanlivosti intervencí
- Zpřístupnění informací z vlastní praxe, **reference**
- <http://www.mondis.cz>

**DĚKUJEME ZA POZORNOST A
TĚŠÍME SE NA DALŠÍ SPOLUPRÁCI**